

LEVEN IN GODS HAND

Lezen:

Prediker 9:1-12

Inleiding

Het leven kan onvoorspelbaar en soms zelfs onrechtvaardig lijken. Wie zorgvuldig leeft, krijgt niet altijd meer voorspoed dan iemand die nergens rekening mee houdt. Een sterke en kundige man kan verliezen van iemand die minder bekwaam is. Niemand weet precies wat de volgende dag brengt. Prediker kijkt eerlijk naar deze werkelijkheid. Hij verdoezelt de vragen niet en biedt geen eenvoudige verklaringen.

Toch is dit gedeelte niet bedoeld om ons tot moedeloosheid te brengen. Midden in de onzekerheid wijst Prediker op twee belangrijke werkelijkheden: ons leven ligt in Gods hand, en juist daarom mogen wij de gewone gaven van het leven dankbaar ontvangen en met inzet gebruiken. Deze Bijbelstudie vraagt van ons dat wij eerlijk nadenken over de kwetsbaarheid van het bestaan, maar ook over de manier waarop wij vandaag leven.

Bijbelstudie

Prediker begint met een belijdenis die tegelijk troost en spanning bevat. De rechtvaardigen, de wijzen en hun werken zijn in de hand van God. Dat betekent niet dat zij alles begrijpen of dat hun levensweg altijd voorspoedig verloopt. Integendeel, de mens kan niet voorzien welke liefde of haat hem in het leven zal treffen. Gods regering is werkelijk, maar voor ons vaak verborgen. Wij zien slechts wat zich voor onze ogen afspeelt.

Dat is een belangrijke correctie op de gedachte dat wij het leven volledig kunnen beheersen. Zelfs wanneer iemand wijs en rechtvaardig probeert te leven, blijft de toekomst onbekend. Zijn werken zijn in Gods hand, maar hij kan niet zelf bepalen hoe gebeurtenissen zich zullen ontwikkelen. Voor de gelovige is dat geen reden om God te wantrouwen. Wel wordt duidelijk dat vertrouwen iets anders is dan alles kunnen verklaren.

Vervolgens stelt Prediker vast dat allen dezelfde uiterlijke uitkomst tegemoetgaan. De rechtvaardige en de goddeloze, de goede en de zondaar, degene die offert en degene die niet offert: allen worden met de dood geconfronteerd. Op het eerste gezicht lijkt dat een harde en zelfs onrechtvaardige werkelijkheid. Wie naar het zichtbare leven kijkt, ziet niet steeds een duidelijk onderscheid tussen mensen die God vrezen en mensen die Hem niet dienen.

Prediker noemt dit een kwaad onder de zon. Daarbij gaat het niet om kwaad dat God zou doen, maar om de pijnlijke werkelijkheid zoals die in deze gebroken wereld wordt ervaren. De dood maakt geen onderscheid naar menselijke verdiensten. Bovendien is het hart van de mensenkinderen vol boosheid. De wetenschap dat iedereen sterft, maakt de mens niet vanzelf wijs of goed. Integendeel, in hun leven en hart zijn dikwijls dwaasheden te vinden. De naderende dood leidt niet automatisch tot bekering of tot een leven in gehoorzaamheid.

Daarmee legt Prediker een ernstige werkelijkheid bloot. Het probleem van de mens is niet alleen dat zijn leven kort en onzeker is. Zijn hart is ook geneigd tot boosheid en dwaasheid. Wie zijn sterfelijkheid kent, kan toch leven alsof God niet bestaat en alsof er geen verantwoording nodig is. De dood is dan niet alleen het einde van aardse mogelijkheden, maar ook een spiegel die laat zien hoe weinig macht en wijsheid de mens van zichzelf bezit.

Toch klinkt er in het vierde vers een opmerkelijk woord van hoop: zolang iemand bij de levenden hoort, is er hoop. Een levende hond is beter dan een dode leeuw. In de beeldspraak van die tijd stond een leeuw voor kracht en aanzien, terwijl een hond weinig waardering genoot. Een levende, geringe persoon heeft echter nog mogelijkheden die een machtige dode niet meer heeft. Zolang u leeft, kunt u luisteren, erkennen, veranderen, dienen en dankbaar ontvangen. De levende heeft nog een opdracht en nog gelegenheid om zijn verhouding tot God en zijn naaste te onderzoeken.

Prediker zegt dat de levenden weten dat zij sterven zullen. Dat is geen reden om het leven te verachten, maar juist om het ernstig te nemen. De dood begrenst onze tijd. De doden hebben geen deel meer aan wat onder de zon gebeurt. Hun liefde, haat en afgunst hebben geen invloed meer op de gebeurtenissen van dit aardse leven. Ook menselijke herinnering blijkt kwetsbaar: een naam kan vergeten raken en invloed kan verdwijnen.

Deze woorden richten ons op de betrekkelijkheid van roem, bezit en macht. Veel mensen leven alsof hun betekenis afhangt van wat zij nalaten of hoe anderen over hen spreken. Prediker maakt duidelijk dat ook dat geen vaste grond biedt. Wat op aarde groot lijkt, kan snel voorbijgaan. Dat besef kan nuchter maken. Het helpt ons om niet volledig op te gaan in eer, bezit of de behoefte om gelijk te krijgen.

Daarna volgt geen oproep tot somberheid, maar tot dankbaar genieten. Eet uw brood met vreugde en drink uw wijn met een goed hart. Geniet het leven met de vrouw die u liefheeft. Ontvang kleding en verzorging niet als vanzelfsprekend bezit, maar als gaven binnen het leven dat God u geeft. Prediker spreekt niet over onmatige zelfzucht of losbandigheid. Hij wijst op het goede gebruik van gewone aardse gaven: voedsel, vreugde, huwelijk, werk en de vreugde van het dagelijks bestaan.

Opvallend is dat hij zegt dat God behagen heeft in deze werken. Het leven mag dus niet worden opgevat als een toevallig bezit waarover wij naar eigen inzicht beschikken. Het is een gave van God. Wie eet, werkt, liefheeft en geniet, wordt geroepen dat te doen in het besef dat hij ontvangt. Dankbaarheid verandert de manier waarop wij het gewone leven bekijken. Een

maaltijd, een huwelijk, arbeid en rust worden dan geen afgoden, maar geschenken waarvoor wij God mogen erkennen.

Ook klinkt er een dringende aansporing: alles wat uw hand vindt om te doen, moet u met uw macht doen. Omdat er in het graf geen werk, overleg, kennis of wijsheid is, mag de levende zijn tijd niet achteloos verspillen. Dit betekent niet dat u voortdurend moet presteren of uzelf moet bewijzen. Wel betekent het dat uitstel en gemakzucht niet passen bij het besef dat onze tijd beperkt is. Wat vandaag op uw weg komt, vraagt om trouw, zorg en inzet.

In de laatste verzen waarschuwt Prediker opnieuw tegen overschatting van menselijke bekwaamheid. De snelste wint niet altijd de wedstrijd, de sterkste niet altijd de strijd, de verstandigste niet altijd zijn voedsel, de verstandige niet altijd rijkdom en de deskundige niet altijd waardering. Tijd en onvoorziene omstandigheden treffen iedereen. Daarmee wordt menselijke inspanning niet zinloos verklaard. Wel wordt duidelijk dat inspanning geen garantie geeft. Wij kunnen ons voorbereiden, maar niet alle uitkomsten beheersen.

De mens kent zijn tijd niet. Hij kan onverwacht worden gevangen, zoals een vis in een net of een vogel in een strik. Dat beeld maakt duidelijk hoe kwetsbaar wij zijn. Een mens kan plannen maken en zich veilig wanen, maar plotseling kan zijn situatie veranderen. Deze onzekerheid moet ons niet verlammen. Ze roept ons op om vandaag bewust te leven: met eerbied voor God, met liefde voor de mensen die aan ons zijn toevertrouwd, met dankbaarheid voor ontvangen gaven en met ernst in ons werk.

Prediker leert ons zo een nuchtere levenshouding. Uw leven is niet in uw eigen hand, maar in Gods hand. U weet niet wat morgen brengt, maar u weet wel dat vandaag aan u gegeven is. U bent sterfelijk, maar zolang u leeft, is er hoop en verantwoordelijkheid. Geniet daarom dankbaar, werk toegewijd, heb lief, wees niet hoogmoedig over uw kunnen en stel het luisteren naar God niet uit. De onzekerheid van het leven vraagt niet om wanhoop, maar om een leven dat bewust afhankelijk is van Hem.

Vragen

1. Wat betekent het volgens vers 1 dat de rechtvaardigen, de wijzen en hun werken in Gods hand zijn?
2. Waarom noemt Prediker het aangrijpend dat dezelfde dingen de rechtvaardige en de goddeloze kunnen treffen?
3. Wat zegt vers 3 over de invloed die de naderende dood op het hart van de mens heeft?
4. Welke hoop en verantwoordelijkheid liggen er volgens vers 4 in het feit dat u nog leeft?
5. Hoe kunnen vers 7 tot en met 9 u helpen om gewone levensgaven anders te waarderen?
6. Wat betekent het praktisch om alles wat uw hand vindt om te doen met uw macht te doen?
7. Welke menselijke verwachtingen worden door vers 11 en 12 bijgesteld?
8. Welke concrete verandering in uw manier van leven volgt uit dit gedeelte?